

Haseki vakfiyesinde doktor tasvirleri

Dr. Haldun Ertürk

1955'te İstanbul'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Kastamonu İnebolu'da, lise eğitimini Kabataş Erkek Lisesi'nde tamamladı. 1980 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Uzmanlık eğitimini 1985 yılında, aynı fakültenin Ortopedi ve Travmatoloji Kliniği'nde tamamladı. Askerlik hizmetini 1987 yılında tamamlayarak SSK İstanbul Hastanesi'nde Başasistan olarak göreve başladı. 1991 yılında Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ortopedi ve Travmatoloji Kliniği'nde Şef Muavini oldu. Bu görevi ile birlikte 2003 yılından bu yana Başhekimlik görevini yürütmektedir. 2004 yılında Kızılay Genel Başkan Vekilliği görevinde de bulunmuştur. Evli, üç çocuk babasıdır.

A

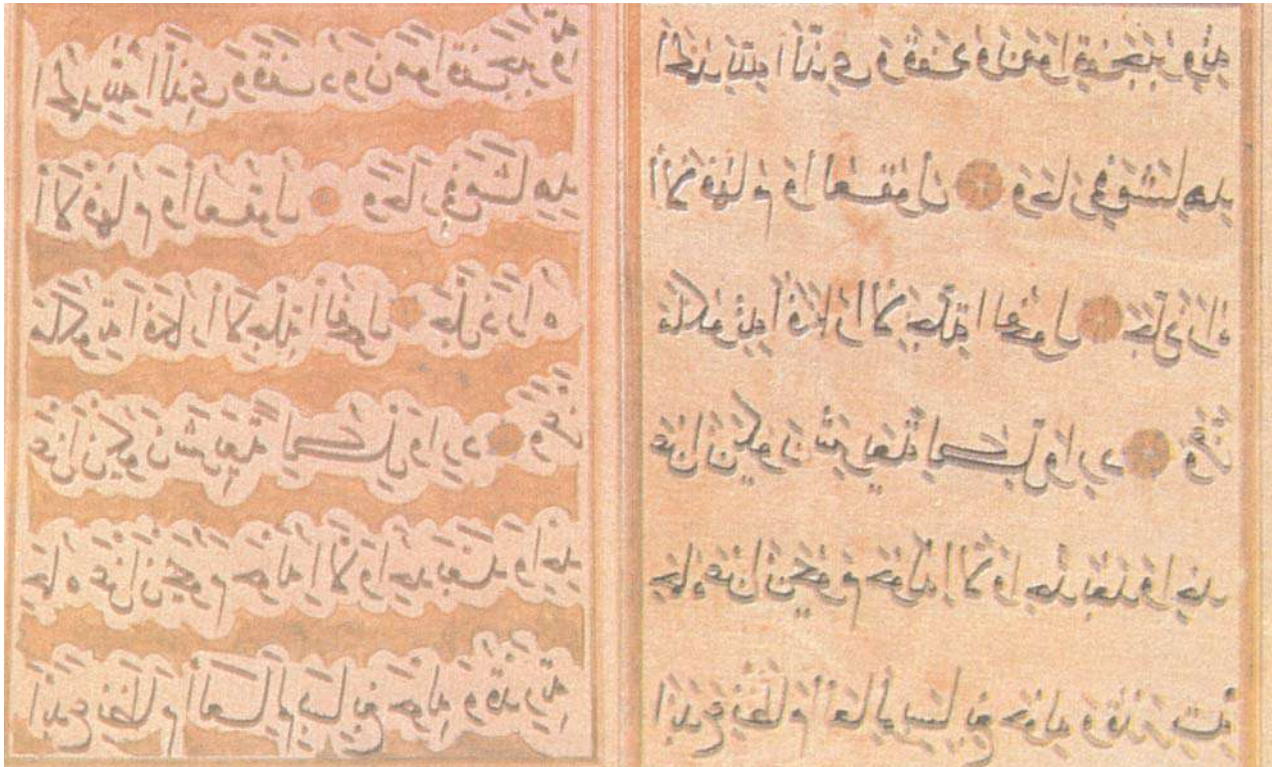
ltın yol"un geçtiği topraklarda, Bizanslılar tarafından "Kurutepe" diye anılan (Xerolofes) İstanbul'un yedinci tepesi üzerine kurulu Haseki külliyesi ve

özellikle bu külliyenin bir parçası olan ve bugüne dek hizmetini kesintisiz sürdüren Haseki hastanesinin tarihi,

sadece bir kurumun kronolojik hikâyesi değil, en parlak devirlerdeki Osmanlı'dan günümüze değin, 500 yıla yakın bir zaman tünelinden geçen bir kültür birikiminin de yansımasıdır. Dr. Nimet Taşkıran'ın yerli ve yabancı, çok sayıda kaynak gözden geçirilerek ve bu kurumun yöneticiliğini yapmış canlı tarihlerden de yararlanarak hazırladığı "Haseki'nin Kitabı", bu kültür birikimini, hasekilik tutkusu da kata-

rak aktaran önemli bir eserdir. Bu eserin sayfaları arasında dolaşarak tıp camiamızın dikkatini özellikle Haseki vakfiyesinde yer alan doktor tanımlamalarına çekmek istiyorum.

Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan adına yaptırdığı tesislerin yazılı belgeleri, yani orijinal vakfiyeler dört tanedir. Bunların asılları halen İstanbul Türk İslam Müzesi'nde bulun-

maktadır. En eskisi olan 947/1540 tarihli vakfiye 2191, 958/1551 tarihli ikinci vakfiye 2194 ve 964/1556 tarihli son vakfiye 2192 e 2193 envanter numaralarında kayıtlıdır. Bu orijinal vakfiyelerden üçünün çevirisi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Osman Keskiöğlü'na yaptırılmıştır. Bu çeviriler Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde kayıtlıdır. Bu vakfiyeler arasında Haseki Darüşşifasına ait olan kısımlar 958/1551 tarihli vakfiyenin 35-37. sayfalarında yer almaktadır. Aynı vakfiyenin 25. sayfasında tesis anlatılırken şu ifadeler yer verilmiştir: "Bunlardan biri de zikri geçen mahallelerdeki medresenin arkasında bina olunan darüşşifadır ki, her türlü dertlere devadır. Bu da, hastaların, derde ve diğer ağrı, sızılara müptela olanların tedavisi için vakıftır."

Vakfiyede tabipler, cerrahlar ve kehallerin (göz doktoru) vasıfları ve ücretleri hakkındaki bilgilerin yanında, aşçı, hastabakıcı, çöpçü, çamaşırı ve bahçeci gibi görevler tanımlanmakta ve bunların görev ve ücretlerinden bahsedilmektedir. Özellikle Haseki Darüşşifası'nda çalışmakta olan doktorların vasıflarına ilişkin olan satırlar oldukça ilgi çekici ve çarpıcıdır. Modern sağlık hizmeti anlayışının önceliklerinden biri olan hasta memnuniyetinin önemli bir husus olarak ele alındığı günümüzde bu satırların değeri bir kez daha artmaktadır.

Vakfiyenin çevirisinde Darüşşifa bölümündeki (sayfa 35) ilgili satırları birlikte okuyalım:

"Darüşşifaya gelince: Müşarünileyha vâkifâ hazretleri şart etmiştir ki, iki nefer hâzık, riayet ve inayete lâyük, fetânet ve kıyasetle maruf, hazakat ve ferasetle mevsuf, tıp ve hikmet kanunlarını bilen, onların bilimum meselelerini tafsilatıyla ihata eden, izaç ve ahvalinin hususiyetlerini anlayan, ilaç tertip

etmekte mahir olan, şurup ve macunların ahvalinde tecrübeli, onların hastaların ahvaline mülayim veya mübayin olanlarına vakıf, iş görme ve birçok tecrübelerle ilimlerini tekid etmiş ve türlü ahval ve etvar müşahedesiyile muariflerini ilerletmiş, ilim tahsilinde ve tatbikatta zamanlar geçirmiş, onları tamamlama hususunda vakitler harcamış kimse doktor olup, bunlardan her biri selim kalpli, kerim ahlâklı, güzel huylu, endişeden uzak, iyi iş yapar, ince kalpli, uysal, akraba ve ecanip hakkında hayır diler, nasihatı tatlı dilli, hoş sözlü, güler yüzlü, makbul huylu olmalıdır. Hastalardan her birine candan dost gibi ref'et ile nazar eder. Onları asık suratla karşılamaz, onlara az da olsa vahşet ve nefret uyandıracak söz söylemez. Zira, sözde bulunan sert bir kelime bazen hastaya en büyük deritten daha ağır gelir. Belki hastalara en latif ibarelerle söz söyler. Onlara en güzel şekilde hitap eder. Sual ve cevapta onlarla en şefkatli yolu tutar. Zira, sarf olunan nice sözler vardır ki, onlar hastanın nezdinde cennet kevserinden zülâl ve selsebilden daha tatlıdır. Hastanın tatlı söze ihtiyacı daha çoktur. Hastalara şefkat ve riayet kanatlarını indirip döşer, onların üzerine inayet ve himaye kemerlerini gerer. Bu iki doktordan her biri, geçen gecenin akabinde, hemen darüşşifaya gelip vazifesine başlar. Hastaların, illetli kimselerin ahvaline bakar. Hastalıkların ve dertlerin seyrini gözetir, nabızlarına bakar, idrarlarını gözden geçirir ve diğer hastalığın meşhur alametlerini tetkik eder. Küçük, büyük hepsinin ahvalini sorar ve küçük şeyleri bile ihmal etmez. Sonra, her birine en uygun ilacı vererek tedavi eder. Eğer hastanın vaziyeti tekrar hastaneye gelmesini icap ederse, ihmal etmeksizin hemen hastaneye koşar. Bu iki tabipten her biri bu yazılan şartlara riayet eder ve bu kaideleri olduğu gibi muhafaza eyler. Senenin ve ayların, günlerin her birin-

Haseki Hastanesi'nin tarihi, sadece bir kurumun kronolojik hikâyesi değil, en parlak devirlerdeki Osmanlı'dan günümüze değin 500 yıla yakın bir zaman tünelinden geçen bir kültür birikiminin de yansımasıdır.

de bu şartlardan bir tanesini bile ihmal ve ihlal etmeden, bunlara tamamıyla riayet etmek mecburidir. Her kim ki bu sayılanlardan birini ihlal eder, üzerine aldığı vazifelerden birini ihmal ederse, vazife mukabili almış olduğu şey ona haram olur. Ahrette de azap ve garama düşer olur...."

Kaynak

Taşkıran Nimet, Hasekinin Kitabı- İstanbul Haseki Külliyesi, Haseki Hastanesi'ni Kalkındırma Derneği yayını. 1972 İstanbul

Haseki Vakfiyesi'ne göre doktor dediğin...

"Hâzık, riayet ve inayete lâyük, fetânet ve kıyasetle maruf, hazakat ve ferasetle mevsuf, tıp ve hikmet kanunlarını bilen, onların bilimum meselelerini tafsilatıyla ihata eden, izaç ve ahvalinin hususiyetlerini anlayan, ilaç tertip etmekte mahir olan, şurup ve macunların ahvalinde tecrübeli, onların hastaların ahvaline mülayim veya mübayin olanlarına vakıf, iş görme ve birçok tecrübelerle ilimlerini tekid etmiş ve türlü ahval ve etvar müşahedesiyile muariflerini ilerletmiş, ilim tahsilinde ve tatbikatta zamanlar geçirmiş, onları tamamlama hususunda vakitler harcamış kimse doktordur."

"Her doktor selim kalpli, kerim ahlâklı, güzel huylu, endişeden uzak, iyi iş yapar, ince kalpli, uysal, akraba ve ecanip hakkında hayır diler, nasihatı tatlı dilli, hoş sözlü, güler yüzlü, makbul huylu olmalıdır."

"Doktor hastalardan her birine candan dost gibi ref'et ile nazar eder. Onları asık suratla karşılamaz, onlara az da olsa vahşet ve nefret uyandıracak söz söylemez. Zira, sözde bulunan sert bir kelime bazen hastaya en büyük deritten daha ağır gelir."

"Belki hastalara en latif ibarelerle söz söyler. Onlara en güzel şekilde hitap eder. Sual ve cevapta onlarla en şefkatli yolu tutar. Zira, sarf olunan nice sözler vardır ki, onlar hastanın nezdinde cennet kevserinden zülâl ve selsebilden daha tatlıdır. Hastanın tatlı söze ihtiyacı daha çoktur."